

# OPBOUW



WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

Adres redactie: ds H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

Administratie: Drukkerij Steenberg, Slotlaan 220, Zeist

## En aldus zal gans Israël behouden worden . . .

(1)

*Wat op deze voorpagina deze week en de komende weken wordt afgedrukt als Schriftstudie, is ongeveer de letterlijke tekst van wat door drs H. de Jong en door ds H. Amelink gezegd is op de laatst gehouden vergadering van de Persvereniging „Opbouw“. Hier en daar is rekening gehouden met wat in de bespreking naar voren werd gebracht. Om de bespreking te vergemakkelijken waren van te voren stellingen rondgedeeld ter vergadering.*

**1. Jezus Christus is gekomen om déze wereld te redden. Om de mensheid te redden. Om het geschapene te bevrijden. De mensheid is verdeeld in twee groepen, Joden en heidenen. Omdat het gaat om déze wereld is het heil óók een zaak van aardrijkskunde en geschiedenis.**

Gen. 3 : 15 De eerste stelling behoeft niet veel toelichting. Er valt te letten op de moeder van alle beloften. „En Ik zal vijandschap zetten tussen u en deze vrouw, en tussen uw zaad en haar zaad; dit zal u de kop vermorzelen en gij zult het de hiel vermorzelen.”

Joh. 3 : 16 Als de zonde inbreekt in deze wereld, dan neemt de HERE de strijd op tegen de duivel. Het gaat niet aan dat de duivel het zal winnen. De belofte dat de satan verpletterd zal worden, houdt in de redding van de mensheid, maar houdt ook in de bevrijding van heel de schepping. Heel duidelijk staat dat in het eerste hoofdstuk van de brief aan de Efeziërs. God had een geheim, dat Hij ons bekend gemaakt heeft om, in overeenstemming met het welbehagen, dat Hij Zich in Christus had voorgenomen, ter voorbereiding van de volheid der tijden, al wat in de hemelen en op de aarde is onder één hoofd, dat is Christus, samen te vatten. Om alle dingen te recapitulieren. Om alles weer op eigen plaats te brengen en aan eigen bestemming te doen beantwoorden. Met de schepping van hemel en aarde begint de H. Schrift. In het werk van Gods verlossing gaat het daarom ook om hemel en aarde.

Rom. 8 : 20 Paulus zegt ons in het achtste hoofdstuk van de brief aan de Romeinen, dat het schepsel aan de ijdelheid is onderworpen. Aan de vruchteloosheid. Dat is de schuld van de mens. Want de schepping is niet vrijwillig aan de vruchteloosheid onderworpen, maar om de wil van hem (kleine letter), om de wil van de mens, of de mensheid, die de schepping daaraan onderworpen heeft. Het heil is niet alleen een zaak van verzoening van onze zonden, maar ook van bevrijding van alle gevolgen van de zonde.

Ef. 2 : 11-22 In de geschiedenis van het heil, is sedert de roeping van Abraham, de mensheid verdeeld in joden en heidenen. De „twee“, waarover sprake is in het tweede hoofdstuk van de brief aan de Efeziërs ziet duidelijk op Joden en niet-Joden. Zij die veraf waren; de heidenen. Zij, die dichtbij zijn: de Joden. Ze zullen samen vormen de nieuwe mensheid, door het werk van God in Christus.

**2. Sedert Abraham heeft de HERE in Zijn welbehagen de verwerking van het heil verbonden aan Abraham en zijn nageslacht.**

Gen. 12 : 1-3 De belofte aan Abraham omvat de belofte van een land, een volk en de zegen voor alle geslachten der aarde. De volgorde is niet onbelangrijk. Eerst het land, dan het volk, dan de Messias. Steeds keert het weer terug in de geschiedenis van de aartsvaders dat de HERE hen dit land zal geven. Gen. 15 : 7; Gen. 28 : 13, 14, 15.

Gen. 15 : 13-16

De veel verkondigde mening dat Abraham weg moest uit Ur en uit zijn familie, omdat hij leefde in een heidense omgeving, lijkt men niet erg overtuigend. Want het heidendom, waartussen Abraham, Izaäk en Jacob kwamen te wonen, was minstens zo slecht, zo niet slechter dan het heidendom, waaruit Abraham geroepen werd. In Gen. 15 wordt al gezegd dat de maat van de onrechtigheid van de bewoners van Kanaän over 400 jaar volkomen zal zijn en dat de HERE er dan een einde aan zal maken.

Er is geen reden om het „en met u zullen alle geslachten des aardbodems gezegend worden“ een „tijdelijke“ betekenis te geven. Nog steeds geldt de belofte „Ik zal zegenen wie u zegenen, en wie u vervloekt zal Ik vervloeken.“

Evenmin als de belofte uit Gen. 3 : 15 al volledig vervuld is, is de belofte uit Gen. 12 : 3 al volledig vervuld (zie verder bij stelling 8).

**3. Dat betekent dat het land van Gods keuze niet even goed ergens anders had kunnen liggen. Op Java, Cuba of waar dan ook (Berkhof). Verkiezing is geen willekeur.**

Ez. 38 : 12  
Ez. 5 : 5

Het beloofde land is de „navel der aarde“. Wij spreken ook niet voor niets van het midden-oosten. Het is het land, waar Bethlehem ligt, waar het kruis gestaan heeft op Golgotha, het land waar het graf van Jezus Christus is geopend, waar het onvergankelijk leven aan het licht werd gebracht is het land, waar de Heer zich vaste voet koos (Okke Jager). Het is ook opmerkelijk dat er altijd oorlog gevoerd is om het bezit van het beloofde land. Tussen Israël en de Filistijnen en verder de eeuwen door tussen de machten en tot vandaag aan de dag toe. Het gaat daarin niet minder dan om de vastheid van Gods beloften.

**4. Omdat land en volk in de belofte Gods onlosmakelijk aan elkaar verbonden zijn, daarom behoort het volk te wonen in het land. Israël in ballingschap is een abnormale situatie.**

Deut. 29 : 24-29

Het feit dat Israël zo vaak uit het land verdreven is, doet aan de vastheid van Gods beloften niets af. De verdrijving uit het land is er altijd om Israëls zonde. Mozes heeft, voordat Israël Kanaän binnen gaat, al gezegd dat het volk uit het land verdreven zou worden, als het niet bij de HERE bleef. Maar óók heeft Mozes

H. AMELINK — Langerak (Z.H.)

Deut. 30 : 4 gezegd dat de HERE weer verlossing zou bewerken. Juist omdat de HERE de HERE is, kan Hij het niet laten in erbarming naar het volk steeds weer om te zien. Israël afschrijven gedooft Gods eer niet. Dan zou toch iets van Gods geheim niet vervuld worden. Dan zou de duivel kunnen zeggen: dat deel van Gods werk heb ik toch maar te niet weten te doen.

Zach. 1 : 14-17 Daarom kan een ongehoorzaam volk zelfs vragen: waarom liet Gij ons afdwalen? Als je dat leest maakt het op ons haast een brutale indruk. Het was immers de schuld van de HERE niet dat Israël van Hem weggegaan was om andere goden na te lopen. Maar de vraag is niet brutaal, omdat direct ook herinnerd wordt aan Gods beloften. „Keer weder ter wille van uw knechten, de stammen van Uw erfdeel. VOOR EEN KORTE TIJD is uw heilig (!) volk in het bezit daarvan geweest; onze tegenstanders hebben Uw heiligdom vertrapt; wij zijn geworden als degenen over wie Gij van ouds niet hebt geheerst, over wie Uw naam niet is uitgeroepen.” Dat „voor een korte tijd” kan zo niet blijven, juist omdat de HERE wat anders heeft beloofd. Daarom bewerkt Hij wederkeer tot Hem en wederkeer in het land, of ook wel wederkeer in het land en dan wederkeer tot Hem.

Jes. 63 : 15-19 Is dat land zo belangrijk? Ja, omdat juist in het erfgenaam zijn van het land de aartsvaders geweten hebben dat zij erfgenamen van de wereld waren.

Hebr. 11 : 10  
Hebr. 11 : 15  
Rom. 1 : 13

**5. Sedert de dood en de opstanding, de hemelvaart van Jezus Christus, sedert het zenden van de H. Geest op Pinksteren, is er geen principiële verandering gekomen. God blijft Zijn belofte aan Abraham vervullen. Israël is en blijft Gods uitverkoren volk.**

Opmerkelijk is om te beginnen wel dat de H. Geest uitgestort wordt op het Joodse Pinksterfeest. Er gebeurt iets nieuws, maar het sluit aan bij het oude. Als de apostelen voor de hemelvaart vragen: Here, herstelt Gij in deze tijd het koningschap voor Israël?, dan wordt door de Heiland in Zijn antwoord niet ontkend dat het koningschap voor Israël hersteld zal worden. De apostelen mogen alleen niet vragen naar de tijd. Dat gaat ze niets aan. Het „interim” van de zending onder de heidenen wordt ertussen gevoegd. De mening dat de apostelen ook toen nog vast zouden zitten aan „nationalistische” verwachtingen, lijkt me niet te verdedigen. In het volgende hoofdstuk blijkt wel dat ze de Schriften verstonden. Luk. 24 : 45.

Hand. 1 : 6 Er moet ook gelet worden op wat de Engel Gabriël zegt tot Maria: „Hij zal als Koning over het huis van Jacob heersen tot in eeuwigheid, en zijn koningschap zal geen einde nemen.”

Gen. 12 : 3 Ook in de lofzang van Simeon staat het: „licht tot openbaring van de heidenen en heerlijkheid voor Uw volk Israël.”

Hand. 2  
Luk. 1 : 32, 33

**6. Ook in het Nieuwe Testament wordt met het woord Israël altijd bedoeld op het volk. Dat is het geval in Romeinen de hoofdstukken 9-11. Dat is óók het geval in Galaten 6 : 16.**

In beide brieven, zoals trouwens in bijna al zijn andere brieven, moet de apostel Paulus zich keren tegen het Judaïsme. Die verkeerde vorm van „nationalisme”, die verkeerde wijze van omgaan met de wet des HEREN. Alsof men door vleselijke voorrechten en door wetswerken zou behouden worden.

Maar juist als hij zich zo fel keert tegen dit Judaïsme, snijdt hij het misverstand af, dat zulks zou betekenen een zich keren tegen het volk Israël en tegen de geheel enige positie, die dit volk van de HERE gekregen heeft en gehouden.

In de brief aan de Romeinen doet hij dat in de hoofdstukken 9-11 met die bekende inzet: „immers zij zijn Israëlieten”. Dat is wat bizonders in deze wereld. „Hunner is de aanneming tot zonen en de heerlijkheid, en de verbonden en de wetgeving en de eredienst en de beloften; hunner zijn de vaders en uit hen is, wat het vlees betreft, de Christus, die boven alles, God, te prijzen tot in eeuwigheid!

Dat blijft allemaal gelden, ook als hij moet wijzen op de afval en de ongehoorzaamheid, die er is.

In de brief aan de Galaten is het haast nog duidelijker en meer naar voren springend. Hoe fel laat hij zich uit tegen hen, die menen de heidenen te moeten dwingen zich aan de wet van Mozes te houden, als voorwaarde tot zaligheid. Hij noemt de Galaten, die er naar luisteren „uitzinningen”, omdat ze dood naar de dwaalleraars te luisteren zich de Christus en het behoud in Hem laten ontroven. En toch zegt hij aan het einde van de brief: „En allen, die zich naar die regel zullen richten — vrede en barmhartigheid kome over hen, en ook over het

Rom. 9 : 1-5  
Hand. 15 : 1  
Gal. 3 : 1  
Gal. 6 : 16

Israël Gods. Het Israël dat Gods eigendom is. Gods verkoren volk. Alleen ze zullen zich ook naar „die regel” moeten richten.

De Heiland heeft voor hen, die Hem aan het kruis sloegen — en daaronder waren in de eerste plaats toch wel de Joden van die tijd — vergeving gevraagd. En dat gebed is en wordt verhoord.

**7. God heeft Zijn volk niet verstoten. Dat is onmogelijk. De verharding, die over Israël gekomen is, is een gedeeltelijke en een tijdelijke.**

Dat gedeeltelijk staat te lezen in Rom. 11 : 25 „Want broeders, opdat gij niet eigenwijs zoudt zijn, wil ik U niet onkundig laten van dit geheimenis: een gedeeltelijke verharding is over Israël gekomen, totdat de volheid der heidenen binnengaat.” Gedeeltelijk, want niet alle Israëlieten hebben zich tegen de Heiland gekeerd. Paulus zelf is daarvan een voorbeeld. Er is een overblijfsel, een rest.

Maar er is ook een tijdelijke verharding. Dat betekent het woord „totdat”. Als de volheid der heidenen binnen is gegaan, dan keert God weer tot Israël. Dan zal gans Israël behouden worden.

Het „totdat” is kennelijk ontleend aan de „totdat's” van de Heiland. „Want Ik zeg u, gij zult Mij van nu aan niet meer zien, totdat gij zegt: Gezegend Hij, die komt in de naam des Heren”. Zie ook Hand. 3 : 19.

Rom. 11 : 1  
Matth. 23 : 39  
Luk. 13 : 35

**8. Het „met u zullen alle geslachten des aardbodems gezegend worden” (Gen. 12 : 3) geldt ook nu nog.**

Op welke wijze dat ook nu nog geldt, zegt Paulus duidelijk in Rom. 11 : 12 „Betekent nu hun val rijkdom voor de heidenen, hoe veel te meer hun volheid”. Dat hun val rijkdom voor de heidenen betekent, ligt in het feit dat door hun val het heil tot de heidenen gekomen is. Als de synagoge niet wilde luisteren, wendden de apostelen zich tot de heidenen. Maar daarbij zal het niet blijven. Hun „tekort” betekende al heel veel voor de heidenen, des te meer hun volheid. De rest, het overblijfsel zal uitgroeien tot een volheid. Dat betekent niet dat iedere Israëliet behouden wordt. Evenmin als de „volheid der heidenen” betekent de behoudenis van iedere heiden. Maar God zal zo werken dat zowel van de volkeren, als van Israël, zo veel behouden worden, dat gezegd kan worden dat en de volheid der heidenen en de volheid der Joden gered wordt van het verderf. Het oudste schisma is tussen Israël en de kerk. Niet tussen de synagoge en de kerk. De beëindiging van alle andere schisma's, sedertdien, is niet te verwachten zonder het herstel van Israël. „Want indien hun verwerping de verzoening der wereld is, wat zal hun aanneming anders wezen dan leven uit de doden?”

Dat betekent dat er na de verwerping nog weer een aanneming zal zijn. En die aanneming zal voor de wereld betekenen leven uit de doden. Met die uitdrukking wordt niet bedoeld de opstanding des vleses. „Reeds met het oog op de woordkeuze gaat het niet aan, het hier bedoelde heil tot de opwekking der ontslapen heiligen ten jongsten dage te beperken. Te ontkennen valt het niet, dat „uit de doden” denken doet aan de opwekking ten uiterste dage. Maar „leven” houdt meer in. Het duidt de volle ontplooiing aan van de genadestaat, die door de verzoening in beginsel is gegeven.” (G. Doekes: De betekenis van Israëls val”. Sneek, 1915).

Het gaat om een réveil. Een bekering voor heel de wereld, die vrucht zal zijn van Israëls aanvaarden van de Messias. Alleen het „deksel” behoeft maar weggenomen te worden. Het feest van God is niet compleet zonder de aanwezigheid van de oudste zoon (J. van Andel geciteerd bij G. Doekes).

Omdat de eenheid der Schriften niet gebroken kan worden, is hier ook te letten op Ezech. 37 : 11-14. De dorre doodsbeenderen komen door Gods almacht tot leven. En dat tot leven komen betekent ook „en Ik zal u doen wonen in uw land.”

Openbaring 7 laat ons naast elkaar zien de verzegelden uit Israël en de schare die niemand tellen kan uit alle volken, stammen, natiën en talen.” Daarnaast zeg ik en zie, een grote schare. „Naast de verzegelden uit Israël. De volheid. De 144000.”

Alleen de stam Dan ontbreekt in de opsomming.

Rom. 11 : 25  
Rom. 11 : 15  
Ezech. 37 : 11-14  
Openb. 9 : 9

# DRUGGEBRUIK

door

H. E. S. WOLDRING

## een pseudo-religie een ethisch waagstuk

(5)

Er heeft zich bij de zgn. „hippies” en bij een bepaalde categorie onder de jeugd, die zich met hen verwant voelt (soms ook ouderen) een bepaalde denkwijze en levensvisie eigen gemaakt. (De oorsprong van het woord „hippie” is zeer omstreven. Sommigen zeggen, dat het afkomstig is van de „hipsters”, jonge opstandige intellectuelen. Anderen zeggen, dat het komt van „hip”, dat weer een vervorming is van het vrolijke tussenwerpsel „hep!”)

Het brute geweld en verzet zijn een ideële strijd en een mystieke revolutie geworden. De hippie-beweging wordt gewoonlijk met de naam „Flower Power” gesierd. Dit betekent: macht van bloemen, m.a.w. vriendelijkheid en liefde.

Deze jongens en meisjes met bloemen in de haren en bonte kleren, die enkele liedjes van de Beatles zingen, willen met grote trouw-hartigheid de grondstelling „make love, not war” waar maken.

„Wij willen tuinen, geen slagvelden”, zegt een hippie-spreekwoord.

Zij zijn dus niet zonder meer op één hoop te gooien met de links-radikale revolutionairen. De belangrijkste motieven van de hippies zijn moreel, religieus en sociaal.

De links-radikale maatschappijkritici moeten meestal niets van deze druggebruikende en doorgaans vriendelijke hippies hebben. Zij zijn eigenlijk vijanden. Het gaat de links-radikalen om de door hen gewenste maatschappij-hervormingen. Eventueel met behulp van revolutie. Daar kun je geen drugs bij gebruiken. Dat is een vlucht en een gebrek aan verantwoordelijkheid voor de door hen begeerde revolutie.

Aan het eind van de vijftiger jaren begon de Amerikaanse psycholoog Leary, een tot het hindoeïsme bekeerde katholiek, te experimenteren met geestverruimende middelen. Enige tijd later experimenteerde hij ook met L.S.D.

Hij was werkzaam aan de universiteit van Harvard en steeds meer studenten begonnen daar LSD te gebruiken.

De Amerikaanse regering was over het toenemend druggebruik onder studenten en militairen zeer verontrust en president Johnson eiste een verscherpt toezicht van de federale politie op de handel en op het gebruik van verdovende middelen.

Toch nam het gebruik toe!

Leary vormde een religieuze beweging, die gebaseerd was op het gebruik van LSD. Het was een mystieke uitbarsting. Een goddelijke dronkenschap.

Leary en zijn hippie-beweging wilden, zoals zij het noemden „God in het gelaat zien”.

Wanneer christenen zeggen, dat God de regeerder van de wereld is, dan zeggen de hippies: „Nee, honderd keer nee!”

„De God van de christenen is onze God niet.”

God kan geen oorlog, armoede en ongelijkheid willen. De hippies hebben behoefte aan een nieuw begrip van God. Zij willen een nieuw gezicht van God zien, dat van de smetten van het verleden en van oude voorstellingen gezuiverd is.

De wereld is volgens de hippies helemaal

rot. Het loopt allemaal op niets uit. De zinloosheid is benauwend en God is afwezig. Hij heeft zich verborgen. Maar de hippies willen hier geen genoeg mee nemen en dat verklaart hun voorliefde voor geestverruimende middelen. Zij zoeken God.

In de zomer van 1960 verklaarde Leary God gezien te hebben d.m.v. het innemen van geestverruimende middelen. Hij voelde zich in een duizelingwekkende ervaring meegevoerd. Hij zag buitensporige beelden, die hij de diepste religieuze ervaring van zijn leven noemde.

Hij had God in het gelaat gezien. God is volgens Leary niet verborgen, maar Hij wacht op ons in het diepst van onze geest.

Een psychedelisch of geestverruimend middel kan ons tot die oneindige Macht brengen. Dan zult u God in het gelaat zien. Aldus Leary.

De nieuwe godsdienst was geboren en groeide snel. Leary bouwde zijn kerk op het fundament van een suikerklontje doortrokken met L.S.D.

In 1963 werd hij van Harvard verwijderd, maar hij ging door met zijn ondernomen kruistocht tegen de samenleving.

„Ik zoek de Waarheid” betoogde hij verlangend naar de „heerlijke nieuwe wereld” (Huxley).

Dit was een klein stukje achtergrond van het LSD-gebruik. Men probeert boven de er-vaarbare wereld uit te komen. Men probeert ook boven zijn verstand uit te komen. Men wil een visie, die de normale ervaring te boven gaat.

In dit „te boven gaan” wordt de speurtocht ingezet naar de waarheid. Men zoekt een steunpunt. Men zoekt naar de zin van alles.

Tegenwoordig krijgt men de indruk, dat velen drugs „zo maar”, voor hun plezier gebruiken. Toch kan men ook hierin het religieuze element niet ontkennen.

Het gaat de druggebruikers uiteindelijk om hun leven en om het leven in het algemeen. Zij hebben het visioen van een groots en heerlijk leven, dat boven zwakte, ziekte en verderf uitgaat.

Niet een God in de hemel en mensen in de kerk.

Dit tafereel van rijke en fatsoenlijke mensen in de kerk, die met hun dubbele moraal en uitgestreken facie veel armoede en onrecht in de wereld hebben laten voortbestaan, hebben zij lang genoeg gezien.

Zij protesteren daarom ook tegen de kerken en tegen de christenen, die in zelfgenoegzame dankbaarheid onkritisch in de gevestigde orde meelopen. Zij hebben maling aan die zgn. nette mensen met hun kort geknipte haartjes, hun konfektiepakje en glad gepoetste schoenen. Hun protest uit zich daarom ook in lange haren, een woeste baard, sandalen en een plunje die soms meer aan een berevel dan aan mensenkleding doet denken.

Ondanks hun hartstochtelijk verlangen naar een radikaal andere tijd, blijken zij in alles ook kinderen van deze tijd te zijn. Zij zoeken het hogere en het ware in tegenstelling tot en in protest tegen deze samenleving. Zij willen niet onpersoonlijk t.o.v. de medemensen zijn. Zij willen zich voor de ander met liefde inzetten. Tussen haakjes: de kabouters in Amsterdam hebben een voorbeeldige bejaardenhulp op poten gezet.

Deze jongens staan niet neutraal t.o.v. de samenleving. Zij voelen zich er bij betrokken.

Hun protest is een bewijs van hun geëngageerdheid.

Zij willen breken om te kunnen bouwen, vernielen om te scheppen. Zij zouden eventueel willen doden om te komen tot een nieuw leven.

Deze ambivalente positie van geëngageerdheid enerzijds en van protest anderzijds geeft hen een kwetsbare positie in de samenleving.

Vandaar dat hun doen en laten een merkwaardige mengeling vertoont van virtuoos élan en teleurstellende slapheid, van dodelijke ernst en riskant spel. Alles wat komt zal naar hun verwachting beter zijn dan het bestaande. Geen kuddegeest, maar echt mens-zijn, vrij zijn.

Daarom ook: neem een stick en bevrijd je uit de gevangenis van de samenleving.

Kom, ga met ons en doe als wij...

In het bovenstaande werd reeds gezegd, dat het druggebruik gericht is op het te boven gaan van de er-vaarbare werkelijkheid,

van het verstand en van de normale ervaring.

Het doel van het druggebruik is in de oosterse godsdiensten zeer begrijpelijk. Het is een hulpmiddel om tot een mystieke beleving, tot inkeer en tot onthechting van het aardse te komen.

Een Indiër gebruikt hashish bij religieuze plechtigheden, maar ook als genees- en genotmiddel. Het is opvallend, dat het Boeddhisme en het Hindoeïsme en andere oosterse godsdiensten in het westen tegenwoordig nog al ingang vinden.

Er is in onze tijd blijkbaar behoefte aan een niet-christelijke religie. Een religie zonder credo. Een religie als methode, als een techniek die gericht is op zelfverlossing.

Een drug-religie, die je een nieuwe ervaring geeft en je oude dingen onder een nieuwe belichting doet zien.

Een pseudo-religie.

Het gebruik van de tegenwoordig veel besproken soft drugs levert niets wonderbaarlijks op. Het resulteert in een „overdrijving” van de waarneembare werkelijkheid. Zoals reeds gezegd: soft drugs werken als een vergrotende spiegel van vertrouwde gedachten en indrukken, maar niet anders dan een spiegel!

„De eenvoudigste woorden, de meest trievale ideeën nemen een nieuwe en vreemde gedaante aan; het verbaast u zelfs dat u ze tot dusver zo simpel hebt gevonden. Ongepaste en onvoorspelbare vergelijkingen en overeenkomsten, eindeloze woordspelletjes, opzetjes voor kluchten, wellen onophoudelijk op uit uw brein. (Martin Schouten, Marihuana en hasjiesj, blz. 179)

I.v.m. het gebruik van soft drugs wordt veel gesproken over het effect van de bewustzijnsverruiming. Dit suggereert, dat onze normale ervaring eigenlijk nogal mistig is en dat door het druggebruik de ruiten van het bewustzijn schoon geveegd worden.

Het is echter de vraag of het woord „bewustzijnsverruiming” wel juist is. Martin Schouten (blz. 120) spreekt zelfs van een „bewustzijnsvernauwing”. Hij zegt, dat door het druggebruik de grote verscheidenheid van dingen om ons heen, die wij zintuiglijk kunnen waarnemen, terug gebracht wordt tot enkele dingen, die veel scherper en overbelicht waargenomen worden.

Tijdens het druggebruik is de capaciteit van de zintuigen n.l. geringer! Kleuren en geluiden worden echter wel veel intensiever beleefd. Ondanks deze intense beleving van slechts bepaalde dingen, spreekt Schouten over het met drugs bewerkte brein als een geamputeerd brein. Bij intense beleving wordt een kleiner stukje van de wereld in het bewustzijn ervaren. Daarom is er geen sprake van een bewustzijnsverruiming, maar van een intens beleefde bewustzijnsversmalling.

Deze drugbeleving, dit gevoel, is essentieel en een zeer ingrijpende zaak. Deze drugbeleving geeft de druggebruikers onderlinge communicatie.

Zij stijgen boven de normale ervaring en boven het verstand uit. Het verstandelijk en geargumenteed met elkaar spreken is volgens hen van weinig waarde. Het geeft alleen maar moeilijkheden, ruzie en oorlog. De taal, het spreken, dat is het niet. Je kunt er beter zonder. Het zwijgen, „de grote stilte”, tussen ouderen en jongeren en tussen de jongeren onderling getuigt ervan dat het allemaal geen zin heeft om te praten. Zij weten van te voren, dat zij uiteindelijk toch niet begrepen zullen worden. Hoe duidelijker je een opvatting hebt, die boven de dagelijkse sleur uitgaat, die uitgaat boven de „muren” die de mensen verdelen en hen voor elkaar tot vreemdelingen maken, hoe meer vijanden je ziet. Je wordt je steeds meer bewust van de fundamentele problemen, die de hele mensheid raken en de kans dat je begrepen wordt wordt daarom steeds kleiner. Waarom zou je praten? Je stuit zo gauw op een muur van onbegrip, onverschilligheid of egoïsme.

De taal als typische uiting van het mens-zijn wordt door hen niet gezien. De mens is met de spraak begiftigd. De taal is anders en méér dan een dierlijke kreet of signaal. In de taal is de mens zich pas zijn wereld bewust. Met een woord wordt iets benoemd, geduid, geïnterpreteerd. De taal karakteriseert een bepaalde bestaanswijze van de mens. Met woorden verbindt de mens zich aan de dingen om hem heen, waarvan hij zich bewust

De unieke drugervaringen veranderen uiteindelijk niets in de samenleving of in ons eigen leven.

De uitzichtloosheid en de zinloosheid van het leven wordt er niet wezenlijk — hooguit tijdelijk — door veranderd.

Integendeel.

Het druggebruik is zonder reëel uitzicht.

De druggebruikers zoeken naar iets dat hen zekerheid geeft.

Hun antwoord is naar mijn overtuiging geen antwoord.

Zij zoeken het echte leven. Zij zoeken een samenleving, waarin het volle leven geleefd kan worden.

Dit zoeken is terecht.

Veel van hun protesten zijn terecht.

Maar hoe zal dit leven gevonden worden? Hoe zullen zij de **Waarheid vinden en de zin van het leven ontdekken?**

De waarde van de taal, van het woord, een van de meest typisch menselijke uitingswijzen, wordt door hen niet erkend.

God richt zich echter voornamelijk door de taal tot de mensen.

De mens hoeft Hem niet op onbestemde wijze te zoeken. God heeft Zijn Woord gesproken en temidden van de hem omringende schepping wordt de mens aangesproken, wordt hem perspectief geboden en de zin van zijn leven ontsloten.

Dit perspectief en deze zinontsluiting deden ds J. J. Buskes een boek schrijven onder de titel: „Hoera voor het leven”. Hij besluit dit boek als volgt:

„Het is een zegen te mogen leven op Gods goede aarde. Ik kan de hele wereld niet op mijn nek torsen. Ik ben Atlas niet. Ik behoeft het ook niet te zijn. Ik mag heel gewoon mens zijn. Want de oorsprong en de voleinding van mijn leven liggen in God. Dat geloof ik met heel mijn hart. Ik geloof dat voor mijzelf, maar ook voor alle anderen en voor de hele wereld. Ik ben mij bewust, dat velen dit een dwaas geloof zullen vinden. Daar kan ik niet veel op antwoorden. Dit geloof is inderdaad vrij dwaas. Het vindt zijn oor-

sprong niet in een vergadering van de Verenigde Naties of de NATO, (...), maar in het geheim van de eeuwigheid, in God. Dit geloof is een rare sprong uit de zogenaamde realiteit naar een volstrekt ongemotiveerd gebeuren aan het begin van onze jaartelling: het leven van Jezus Christus, die in de bijbel God-met-ons wordt genoemd. Dat leven van Jezus is voor mij meer dan een sprookje. Ik geloof in de oude orthodox-christelijke interpretatie ervan: God wil niet zonder ons mensen God zijn en zijn verbond met ons is vlees en bloed geworden in zijn Zoon Jezus Christus.

Wii mogen leven.

Leve het leven!

Is dat oppervlakkig?

De man, die deze woorden zwart op wit zette in een kinderversje, schreef ze neer vanuit de duisternis. Maar hij wist, wat hij zei:

Leve het leven,  
het wordt u gegeven!

Waarom zouden we niet?

Wij hebben van Godswege de opdracht, in een zondige en slechte wereld met zondige en slechte mensen en zondige en slechte ideeën het leven dragelijk te maken, wat ruimte te scheppen om adem te halen door het scheppen van een beetje recht en een beetje vrijheid, maar dat beetje recht en dat beetje vrijheid, in zichzelf onvolmaakt, worden groot als een afschaduw van Gods recht en Gods vrijheid.”

Dit perspectief wordt de mens **geboden**, zoals Mozes het in zijn afscheid van het volk Israël onder woorden bracht:

Ik neem de hemel en de aarde tegen en tot getuigen;

het leven en de dood stel ik u voor, de zegen en de vloek.

**Kies dan het leven.**

en luister naar het Woord van de Here God.

is. Taal betekent ook communicatie. Het legt de basis voor het tussenmenselijk contact.

De taal is méér dan een dierlijke kreet. De mens gaat o.a. in de taal het dier-zijn te boven. De taal duidt de korrelatie tussen de mens en de hem omringende werkelijkheid.

De mens, die naar het wezen van zijn mens-zijn naar het echte leven zoekt en die de typisch menselijke uiting van de taal negeert, reduceert zijn mens-zijn tot iets dierlijks.

De gezochte bewustzijnsverruiming, die in feite een bewustzijnsversmalling is, leidt tot een gekortwiek of geamputeerd mens-zijn.

Hoezeer druggebruikers zich met elkaar verbonden voelen en een gevoel van gemeenschappelijkheid hebben, de werkelijke dialoog, de werkelijke communicatie neemt af. In deze belevingswereld van de woordeloze communicatie is men steeds minder geneigd en in staat tot een werkelijke dialoog en de gebruiker komt steeds meer tot een isolering van zichzelf.

Dit facet van het druggebruik demonstreert een dieptepunt in de crisis van de Westerse cultuur. Het is de tragiek en de misère, die een grootse maar eenzijdige kultuurontplooiing heeft opgeroepen.

Is er een alternatief van onze kant?

Laten wij ons als christenen kennen?

Hebben wij er iets van laten zien, dat wij nieuwe mensen zijn in het licht van de opstanding van Jezus Christus?

Ik meen, dat de kerken en de christenen zich aan deze schuldvraag niet kunnen onttrekken. Zij zijn in veel gevallen ingedommeld, hebben vaak de kant van de heersende klasse gekozen en wantoestanden laten voortbestaan. Zij hebben als kinderen van het Licht natuurlijk met de mond van het Licht getuigd, maar het er in de praktijk vaak lelijk bij laten zitten.

Op verschillende plaatsen in de bijbel wordt er op gewezen, dat de christen nuchter moet zijn. Hij moet de werkelijkheid onder ogen durven zien.

Niet met een praatje over het hiernamaals de aandacht afleiden. Het gaat om nuchterheid hier en nu! Er zijn natuurlijk mensen, die zeggen: ja maar, hier is het niet.

Ho!

Hier is het wel! **Hier** op deze aarde ligt de concrete taak van de mensen. **Hier** moet door de christenen naar gerechtigheid gestreefd worden in het persoonlijk leven en in de samenleving.

Er wordt in de bijbel ook regelmatig gewezen op het waakzaam zijn. Waakzaamheid is geboden met het oog op de dag van Morgen. Want **uiteindelijk** is er ook méér dan alleen maar de voor ons ervaarbare werkelijkheid. Het hiernamaals maakt het hiernu-maals niet van minder waarde. Het zet het hier en nu in een bepaald perspectief en het zet onze taak om er in deze wereld iets van te maken onder een onvoorwaardelijke klem!

Het druggebruik is m.i. niet in overeenstemming met deze noodzakelijke nuchterheid en waakzaamheid.

## TE BERDE

In het nummer van zaterdag 21 augustus j.l. van het NRC-Handelsblad stond onder de grote kop „Foto's in raadszaal: links-Utrecht boos” een bericht over het nemen van de foto's door de politie van de bezoekers van de publieke tribune tijdens een raadszitting. Twee raadsleden van Utrecht van het PAK hebben vragen gesteld aan B. en W. en vinden dat de foto's niet ter beschikking van de politie mogen komen. Baron van Tuyl, de burgemeester van Utrecht heeft verklaard dat de foto's genomen werden in verband met de diefstal van de ambtsketen van de burgemeester van Utrecht.

Je zou zo zeggen: een normale procedure in een opsporingszaak. Ik ben verbaasd over de verontwaardiging. Hoe vaak vind je in kranten b.v. niet foto's van de publieke tribune van de Tweede Kamer, als daar belangrijke debatten aan de gang zijn. Er wordt aan de bezoekers niet gevraagd of ze dat leuk vinden. Die foto's worden genomen en me dunkt dat ze zelfs in glansdruk wel te koop zijn bij de persbureaus. Waarom dan verontwaardigd als de politie dat doet? Als je wat te verbergen hebt of als je niet gezien wilt worden, dan moet je natuurlijk wegblijven bij een openbaar debat. Ik vermoed dat er trouwens in een stad als Utrecht altijd wel politie is als de raad vergadert. In de Tweede Kamer is dat in ieder geval vaak wel zo.

De NRC brengt dan ook wel de achtergrond van de verontwaardiging. B. en W. van Utrecht hebben muurkranten laten verwijderen van gemeentelijke publicatieborden. Dat zal wel de woede opgewekt hebben van links-Utrecht. Die muurkranten worden anoniem gepubliceerd. Men wil blijkbaar graag anoniem blijven. Een niet erg edel motief.

Als je misstanden hebt te hekelen dan kun je dat in dit land wel zo doen dat iedereen weet wie je bent. Vooral als je de waarheid zegt. En als men niet de waarheid zegt, moet men toch niet verbaasd zijn dat andere dat, anoniem proberen te blijven dan een onsmakelijke bezigheid vinden. Links-Utrecht wil kennelijk een rel. Ik hoop en verwacht dat B. en W. van Utrecht er niet voor opzij zullen gaan.

Het bericht van de diefstal van de ambtsketen was al eerder bekend. Een burgemeester hoort een ambtsketen te dragen, als hij de vergaderingen van de gemeenteraad voorziet. In Utrecht heeft men dat zo opgelost dat aan de ambtsketen van de burgemeesters van Zullen bij Utrecht gevoegd, ook het wapen van Utrecht heeft gehangen en zo zou baron van Tuyl de gemeenteraad presidenten met de oorspronkelijke ambtsketen van de gemeente Zullen, aangepast aan de huidige situatie.

Ik vermoed dat bij de verontwaardiging van zulk een zinloze diefstal er ook wel iets van genoegen is geweest, toen hij de ambtsketen van Zullen ging gebruiken. De baronnen van Tuyl zijn, als ik het goed heb, ook heren van Zullen. Het kasteel Zullen is nog steeds te bezichtigen en daar is de huidige burgemeester van Utrecht opgegroeid. Ik meen me te herinneren dat zijn vader burgemeester van Zullen geweest is.

☆☆☆

De burgemeester van Utrecht komt uit een vermaard geslacht. Belle van Zuylen is een naam die een ieder wat zegt, die enige interesse heeft in de geschiedenis van stad en gewest.

Het kasteel in Zullen is in de oorlog een plaats geweest waar veel goed gedaan is voor oorlogsslachtoffers. De baron van Tuyl die toen op het kasteel woonde was een goed democraat. Ik kan me hem herinneren op bezoek bij mijn moeder thuis, toen mijn vader in de oorlog gevangen was genomen. Ze hadden samen, met nog enkele anderen, iets illegaals gemeen. En hij kwam direct op de fiets om zijn meelevens te betonen. Op de fiets van Zullen naar De Bilt vlak na de tijd dat een baron van Tuyl gewend was zich te laten rijden in een eigen auto. Hij kwam niet met lege handen. Hij kwam vooral ook niet met lege praatjes. De woorden die hij koos om mijn moeder te bemoedigen deden mij toen denken aan de beste tradities van het Réveil. In de goede zin van het woord vroom. Een edelman, maar wat meer is een nobel mens.

☆☆☆

Ik hoop dat de huidige burgemeester van Utrecht, samen met de raad zich door buiten-parlementaire acties niet van de wijs laat brengen. In de geest van het geslacht, waaruit de burgemeester stamt.

☆☆☆

AMELINK

## 2 GELOVEN OP 1 KUSSEN

Het oude volksgeloof zegt: twee geloven op één kussen, daar slaapt altijd de duivel tussen. Het rijmt alsof het waar is en toch klinkt het te oud om te overtuigen. Het komt hier op neer dat men vroeger de jeugd leerde: zoek je levensgezel alleen in je eigen kerk, anders haal je de duivel als derde in je huwelijk! Datzelfde geldt natuurlijk voor elke kerk, elke geloofskring, elk religieus gezelschap opnieuw.

Deze oude waarheid, voorzover waarheid, is ook de eeuwen door aangevochten. De dichter ds P. A. de Genestet zong ruim een eeuw geleden in zijn „Wereld der traditie” als volgt:

Vóór het huwelijk werd besloten door dit echtpaar, lief maar dom: „onze kinderen” (’t meisje bloosde) zullen worden óm en óm.

„Schenkt ons God het eerst een jongen - Luthers wordt ons eerste kind; en de tweede, knaap of meisje, volgt ú en wordt Doopsgezind.

Doch mocht de eerste een meisje wezen, in dat liefelijk verschiet - dan wordt ook de rij geopend met een kleine Mennoniet”.

Even stoppen, dominé. Hier is dus sprake van het compromis, dat als huwelijksvoorwaarde tussen de twee „geloven” werd aangevaard, vastgesteld en uitgevoerd. Het ene kind kreeg de godsdienst van de vader, het volgende van de moeder. En zo voort. De eersteling werd door zijn geslacht tot een levenslang „geloof” veroordeeld, en de volgende vielen automatisch de ene of de andere kerk toe. Met deze toverformule werd de duivel uitgebannen buiten het huwelijk; althans zo iets geloofde een jong echtpaar, lief maar dom. Nu, hoe zo iets later uitviel vertelt de Genestet verder:

Thans — hun huis telt twalef kinderen, die tot eer van ’t christendom Luther eren, Menno volgen, vroom en deftig, óm en óm.

Dit is geen spottende fantasie van ds de Genestet; deze dichter ging altijd uit van de hem omringende werkelijkheid. Hij zag ze om zich heen: die gezinnen, lief maar dom, met 2 geloven op 1 kussen en met twee soorten kinderen. Alleen — hij geloofde niet aan die twee „geloven”; alleen aan dat ene kussen:

Toch waar het koppigst Lutheraantje daar een doopsgezinde geest, zo meneer zijn oudste broeder maar een meisje was geweest!

Hiermee is de betrekkelijkheid van die historische geloofskeuze aan de kaak gesteld. De Genestet zal wel niet voor honderd procent gelijk hebben gehad; dat heeft een dichter nooit. Maar laten we er eerlijk onze les uit leren: dat veel van ons kerkelijk voordeel gevolg is van ons geboren-zijn in een kerk. En zodra iemand de kwaliteiten van zijn kerk weet aan te prijzen als alleenzaligmakend en subliem, universeel en een lotje-uit-de-loterij, dan moet u maar denken aan wijlen professor Kokadorus, de beroemde standwerker van het Amstelveld.

Men heeft het in onze kerken ook jarenlang geprobeerd, elkander diets te maken dat wij het neusje van de kerkelijke zalm waren, dat buiten onze kerken geen zaligheid bestond en dat ons bloed zich niet behoorde te mengen met dat van andere, zich christenen

noemende, denominaties. Maar deze leer was iets te nadrukkelijk om geloofd te worden en de kwaliteit van onze kerken bleek niet uit die van onze werken.

Al jaren geleden vroeg een onzer predikanten, in ontwapenende eerlijkheid: zou jij je kinderen de eis durven stellen, dat ze alleen met een levensgezel uit de eigen kerk thuishouden? Nu, dat was voor vele anderen geen vraag. Die stelden deze eis wél — of ze stelden die eis niet, maar baden des te meer voor hun kinderen.

Want neem nu de combinatie gereformeerd en hervormd op één kussen. Dat kan toch? Op de Veluwe zijn veel van zulke kussens. De regel is hier dat het meisje zich aansluit bij de kerk van de jongen; ingangsdatum: vlak voor het huwelijk. Die datum is te wilkeurig om te kunnen denken aan een innerlijke geloofsovertuiging; die datum geeft aan het overstapje de kwaliteit van een administratieve maatregel.

Een hervormd predikant werd eens gevraagd, of hij nauwkeurig het verschil tussen gereformeerd en hervormd kon uitleggen. Nu dat kon hij, de guit. Hij zei: de overeenkomst tussen die twee is, dat ze beiden zondaren zijn; het verschil is, dat de hervormden dit willen weten, maar de gereformeerden niet. — Oei, die kwam wel even aan. Want al was de uitspraak natuurlijk chauvinistisch en niet voor honderd procent waar, er zat genoeg waarheid in om te onthouden.

Er is trouwens nog een ander verschil tussen hervormd en gereformeerd, om maar bij die twee te blijven. De hervormden leren: je mag als christenen zoveel richtingsstrijd voeren als je wilt, mits je maar onder één kerkdak blijft. De gereformeerden leren: je mag als christenen zoveel richtingsstrijd voeren als je wilt, mits je maar niet onder één kerkdak blijft. Tussen die twee uiteenlopende opvattingen zit natuurlijk anderhalve eeuw kerkgeschiedenis; maar de toekomst van het christendom lijkt toch altijd belangrijker dan zijn geschiedenis.

De christgelovigen, van welke kerk, aard of kwaliteit zij ook zijn, zullen in het nieuwe Jerusalem moeten samenwonen. Mogen samenwonen. Er zullen geen verschillende tempels zijn, want God is hun tempel en het Lam is hun licht. Dit is geen speculatie maar het staat in de Schrift. Alle kinderen van één Vader zullen één zijn in Hem. Allen, die in het bloed van het Lam zijn gewassen zullen een zijn met Hem.

Hoe zit het dan met die „geloven”? Is er een hervormd geloof, een gereformeerd geloof, een doopsgezind geloof en een luthers geloof? En zo voort?

Het spraakgebruik is hier wat verward en verwarrend, meen ik. Er bestaan (volgens de boekjes) een tijdgeloof, een wondergeloof, een toevluchtnemend geloof, er zijn bijgeloven en er zijn afgodische geloven. Maar er is slechts één zaligmakend geloof — zoals er ook maar één Heer en één doop is. Eigenlijk maakt dat zaligmakend geloof ons nog niet eens zalig — maar dat doet de Heiland, door middel van ons geloof. Zegt de Schrift.

Dat van die 2 geloven op 1 kussen gelooft u al niet meer helemaal? Nee, dat hoeft ook niet. Kijk liever uit of uw jongen met een christenmeisje thuishoudt, dat de Heer hartelijk liefheeft. Voed uw meisje maar zo op,

dat ze alleen „in de Heere” wil huwen, liefhebben en kinderen voortbrengen. Dat is altijd veiliger dan uw kinderen met de neus op de papieren te drukken. En voor de rest — er zit hier meer aan vast, voor ouders van nu. Meer dan op een pagina van dit goede blad gaat.

Tenslotte nog een opmerking.

Er is vandaag een vervlakkings van alle grenzen, die in de kerkelijke wereld als „oecumene” is gedoopt. In tegenstelling tot de kerkelijke reïncultuur enerzijds wordt in andere richting gestreefd: mengen maar, al dat kerkelijke bloed, laat alles maar één hutsput mogen worden.

Nu moet u van mij geloven dat ik net zo min voor religieuze inteelt ben als voor onbeperkte bloedverversing — om dat beeld even vast te houden. Laat niemand beweren dat hier gepleit wordt voor moderne oecumeniteit. Wijlen dr K. Schilder zei het zo mooi: dat handjes geven over de kerkmuren altijd verkeerd is; want die handen moeten gebruikt worden om kerkmuren te slopen, tenzij die kerkmuren door God gewild zijn.

Maar niemand minder dan prins Bernhard (geniet u ook zo van zijn wijze uitspraken?) heeft eens gezegd: als landen samengaan om een doel te bereiken, zullen ze elk een inbreng moeten hebben! Is dat duidelijk? Wie niets eigens inbrengt in de samenwerking wordt de nul in het cijfer. En wie wil samengaan met anderen mag wel eerst inventariseren wat hij al zo te bieden heeft. Want samengaan geeft de cumulatie van iets plus nog iets. Maar samengaan van iets met niets heeft geen zin.

Het tegengestelde van eng kerkisme is dan ook geen oecumeniteit — maar liever: kerkelijk christendom. Een christen immers, van wat staat of kwaliteit hij is, moet niet op zichzelf blijven staan maar de broederschap zoeken. Bij dat aansluiten spelen geen kerkelijke papieren de eerste rol, maar speelt de Heiland een rol. Hebben de broeders zijn verschijning lief, dan zit u goed. Wordt er met het Evangelie gesold — ga dan niet bij de spotters zitten. En laat een ieder doen wat zijn hand vindt om te doen, binnen de kring waarin de Heere hem plaatste: opbouwen die kring, zuiverend zout zijn in die kring, een licht op een kandelaar zijn.

Maar dat christelijk bezig zijn in die kring mag nooit zijn: een zich afzetten tegen andere kringen. Christus is toch niet gedeeld! zegt Paulus. We moeten niet slechts op het eigene zien, maar ook oog hebben voor wat een ander siert. En — zoals Paulus elke huisgemeente afzonderlijk eerde en groette (en ze niet beval zich in elkander op te lossen) — zo kunnen onze huidige geloofsgemeenschappen elk een sierlijke kandelaar in een duistere wereld zijn. Ieder met een eigen karakter, een eigen geschiedenis, een eigen klimaat, een eigen niveau. Maar allen met dezelfde Heer, dezelfde doop, hetzelfde geloof, dezelfde hoop, dezelfde liefde, dezelfde toekomst.

En die duivel? Die slaapt niet. Die zit niet tussen de „geloven”, maar die zit naast iedere gelovige!

D. W. L. Milo - Vierhouten

In ons vorige artikel hebben we gepoogd het streven naar Europese samenwerking te plaatsen tegen de achtergrond van enkele mondiale problemen. Vandaag willen we, eveneens in het kort even stilstaan bij enkele historische ontwikkelingen die West-Europa zijn huidige gezicht mede hebben gegeven.

Bij de politieke verdeeldheid in West-Europa, zoals die zich in en na de Middeleeuwen gaandeweg is gaan aftekenen, toen verschillende, zich langzaam consoliderende staten ontstonden, voegde zich in de 16e eeuw de scheiding op godsdienstig gebied na de grote reformatie. Toch blijft heel lange tijd een soort Europees bewustzijn bestaan, dat Europa op een vanzelfsprekende manier als drager van de christelijke en culturele waarden beschouwt en waaraan een zekere zelfgenoegzaamheid niet vreemd is. De gedeelten van de wereld die worden ontdekt worden als wingewesten beschouwd; hierdoor ontstaat wel een zekere nationale, economische en koloniale rivaliteit tussen de Europese mogendheden, maar de idee van de gemeenschappelijke roeping tot leiderschap blijft bestaan. De staten houden elkaar in evenwicht met behulp van een Europees netwerk van diplomatieke betrekkingen, een systeem dat typisch is voor het Europa van de 19e eeuw en dat wordt aangeduid met termen als „de Europese allianties” en „het Europese concert”; een systeem gericht op de handhaving van de status quo; het berust op regelmatige conferenties van Europese staatslieden, waarop de politieke kwesties die heel Europa aangingen besproken en zo mogelijk geregeld werden. Dit gedragspatroon functioneerde min of meer tot 1914 toen de eerste wereldoorlog uitbrak en Europa in een impasse verzeilde die moest worden doorbroken door tussenkomst van de Verenigde Staten, een van de eerste tekenen, dat de Europese landen onderling niet langer in staat blijken hetzij door diplomatie, hetzij door oorlog hun eigen problemen op te lossen en dat aan de vanzelfsprekende leidende rol van Europa een einde zal komen.

Na de eerste wereldoorlog werd getracht in de Volkenbond een systeem op te zetten dat moest leiden tot ontwapening en collectieve vredeshandhaving; hieraan werd echter al snel een einde gemaakt door de machtsgreep van Hitler en de Duitse herbewapening, die uiteindelijk uitmondde in de verschrikkingen van de tweede wereldoorlog.

Sinds de Middeleeuwen heeft het niet aan plannen en ideeën ontbroken om Europa (weer) tot een politieke eenheid aaneen te smeden. Deze varieerden van romantische illusies via concreet uitgewerkte projecten (zo zijn naar het voorbeeld van de Verenigde Staten van Amerika in de 19e eeuw plannen uitgewerkt tot de Verenigde Staten van Europa) tot gewelddadige veroveringen; van deze laatste is Napoleon een goed voorbeeld; zijn veroveringen hebben sommige grenzen doen verdwijnen en onuitwisbare sporen nagelaten van Frans recht, Franse administratieve instelling en een stelsel van maten en gewichten. Maar Napoleon moest later erkennen: „Ik wilde Europa met geweld temmen, maar het kan alleen door ideeën worden gewonnen”.

Veel plannen voor een Europese federatie zijn geïnspireerd geweest door het verlangen naar een duurzame vrede; in 1712 heeft de Abbé de Saint Pierre een plan voor een „paix perpétuelle” in Europa opgesteld, terwijl in 1795 Emanuel Kant met zijn verhandeling Zum ewigen Frieden kwam, om er slechts enkele te noemen. Vooral na een oorlog is zoiets natuurlijk erg actueel: uit dezelfde idee kwam na de eerste wereldoorlog de Volkenbond voort en na de tweede de organisatie van de Verenigde Naties.

In 1922 richtte Graaf Coudenhove-Kalergi de Pan-Europese beweging op, waarvan Aristide Briand ere-voorzitter is geweest; deze laatste nam als eerste Franse premier (en waarschijnlijk voorlopig ook wel de laatste) bij zijn ambtsaanvaarding als onderdeel van zijn regeringsprogramma „de totstandkoming van de Verenigde Staten van Europa” op. Een door hem ontwikkeld plan werd toevertrouwd aan een studiec ommissie van de Volkenbond en verdween daarmee dus in de ijskast.

# DE EUROPESE INTEGRATIE

II

door

A. OOSTERHOFF - DEN HAAG

De tweede wereldoorlog veranderde de verhoudingen in de wereld drastisch. Europa kwam er totaal geruïneerd uit te voorschijn, het was gedompeld in een morele en economische ellende zonder weerga; het Europese machtsevenwicht bleek te hebben plaatsgemaakt voor een angstevenwicht op wereldschaal; de suprematie lag voorlopig bij de V.S. en Rusland die samen met Engeland, dat militair niet verslagen was, te Jalta Europa verdeelden en de basis legden voor het IJzeren Gordijn. De toegeeflijkheid van de V.S. tegenover de Sovjet-Unie vlak na de tweede wereldoorlog kwam voort uit de Amerikaanse hoop op deze manier zich te verzekeren van een constructieve medewerking van de Sovjet-Unie in de pas opgerichte organisatie van de Verenigde Naties, een hoop die helaas niet in vervulling is gegaan.

De tweede wereldoorlog en daarna de noodzaak tot het op orde brengen van de economische situatie, alsmede de vastbeslotenheid in de toekomst een dergelijke catastrofe te voorkomen hadden de economische en politieke argumenten voor een grotere eenheid tussen de volkeren versterkt. Al spoedig werd echter duidelijk dat er geen sprake zou zijn van een samenwerking in een Europa van de Atlantische Oceaan tot de Oeral; de verhouding met het Oostblok verslechterde zienderogen, vooral toen bleek dat de Sovjet-Unie de zich binnen haar invloedssfeer bevindende Oosteuropese landen met hardheid aan een communistische dictatuur onderwierp en hen verbod van de Amerikaanse Marshall-hulp te profiteren. Dit Marshall-plan, een aanbod van de V.S. tot economische hulp op grote schaal aan Europa om de gevolgen van de oorlog zo snel mogelijk te boven te komen, had als voorwaarde dat Europa in een systeem van samenwerking van dit aanbod gebruik zou maken. De meeste Westeuropese landen sloten zich toen aan in de Organisatie voor Europese Economische Samenwerking (O.E.E.S.), een club die nog steeds bestaat, zij het in gewijzigde vorm als Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (O.E.S.O.) waaraan ook enkele niet Europese landen deelnemen. Het communistisch antwoord op het Marshall-plan was de oprichting van de Kominform, terwijl op militair gebied de scheiding tussen West en Oost werd geïnstitutionaliseerd in de oprichting van de NAVO, respectievelijk het Pact van Warschau.

Het zal duidelijk zijn dat een eventuele politieke samenwerking zich na deze ontwikkelingen verder slechts in een Westeuropese kader zou kunnen ontwikkelen. Na de oorlog was de roep om politieke samenwerking sterk. Churchill pleitte er in 1946 in de beroemd geworden rede te Zürich voor een fa-

milie te vormen van Europese volkeren, voorzover mogelijk, en te komen tot de Verenigde Staten van Europa. In allerlei landen waren groeperingen en stromingen ontstaan van soms de meest uiteenlopende richting en kleur, die echter het verlangen naar Europese eenheid gemeenschappelijk hadden; de meeste hiervan werden in 1948 na een Congres in Den Haag samengebracht onder de overkoepelende organisatie van de Europese Beweging, waarin Jean Monnet als onvermoeibaar strijder voor een Verenigd Europa een belangrijke rol speelde.

Een vrucht van dit Haagse Congres was de oprichting van de Raad van Europa in 1949 die zijn zetel te Straatsburg kreeg; deze organisatie heeft een zgn. raadgevende vergadering bestaande uit parlementariërs van de deelnemende landen (de Belg Paul Henri Spaak was de eerste voorzitter) en een Raad van Ministers. Het meest opmerkelijke wat deze organisatie tot stand heeft gebracht is de zgn. Verklaring van de rechten van de mens in 1950, terwijl ze vorig jaar in het nieuws kwam in verband met haar dreigement Griekenland uit te stoten, omdat het kolonelsregiem aldaar niet democratisch genoeg was; de kolonels besloten toen op het laatste nippertje er zelf maar uit te stappen.

Zo waren er dus in West-Europa verschillende samenwerkingsorganisaties, die als forum voor de uitwisseling van ideeën en op het gebied van de voorbereiding van verdragen e.d. nuttig werk verrichten, maar waarvan de invloed en de betekenis toch betrekkelijk beperkt gebleven zijn, omdat deze organisaties geschoeid waren op de leest van de zgn. klassieke of intergouvernementele samenwerking. We stuiten hier op een fundamenteel punt, dat steeds weer zal opduiken bij het streven naar internationale samenwerking en integratie en dat naderhand ook een voorlopige breuk zal opleveren tussen o.a. Engeland en het vasteland van West-Europa. De **intergouvernementele** samenwerking laat de nationale soevereiniteit onaangetaast. De besluiten die zo'n organisatie neemt moeten in het algemeen met unanimiteit worden genomen door vertegenwoordigers van de deelnemende landen, zodat als er maar één land tegen is, het besluit al niet meer kan worden genomen. Er is dus geen instantie die aan de staten van boven af bepaalde voorschriften zou kunnen geven, neen, het zijn de staten zelf die geheel vrijwillig al of niet meewerken aan bepaalde beslissingen. Het zal duidelijk zijn dat zo'n organisatie in de regel niet erg effectief en besluitvaardig is. Het kost vaak heel wat moeite een tekst van een besluit, verklaring of resolutie op te stellen waarmee iedereen het eens kan zijn; dergelijke teksten munten dan ook dikwijls uit in vaagheid en afgezwakte termen.

Anders is het gesteld met zgn. **supranationale** organisaties. Deze overschrijden het traditionele niveau van de internationale samenwerking, omdat ze beslissingen kunnen nemen en eventueel afdwingen, ook als die ingaan tegen de wens van bepaalde lidstaten; dit kan hetzij doordat een onafhankelijke instantie is gecreëerd, niet bestaande uit vertegenwoordigers van de lidstaten, die beslissingsbevoegdheid heeft gekregen, hetzij doordat een orgaan bestaande uit vertegenwoordigers van de lidstaten kan beslissen bij meerderheid van stemmen, hetzij door een combinatie van beide.

De Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal (E.G.K.S.), opgericht in 1951 en, in mindere mate, de Europese Economische Gemeenschap (EEG) en de Europese Gemeenschap voor Atoomenergie (Euratom) zochten het meer, althans in eerste aanleg, in deze supranationale vorm. Wat hiervan terecht is gekomen en tot welke ontwikkeling dit heeft geleid, hopen we in een volgend artikel iets nader te bezien. Zeker is dat met deze Gemeenschappen het traditionele kader van de internationale samenwerking is verlaten; we zijn terecht gekomen in de veel verder gaande idee van de integratie.

# GLORY HALLELUJA

Een warme zomeravond.  
Een r.k. kerk, voor de helft bevolkt.  
Om negen uur doven de lichten en zien we een twaalftal jongelui binnenkomen, de Belgische groep „Miloscope”. Ze nemen hun plaatsen in achter de microfoons en brengen de instrumenten in orde.

Dan begint het.  
Een stem, slagwerk, declamatie, zang,  
begeleid en gesteund door orgel, fluit, gitaar, tamboerijn.

Lichteffecten.

Modern tot en met. Eerbiedig en overtuigend.  
„Prijs de Heer”!

Vanuit het „in het begin” — uit de Schriften —, met de geschiedenis van de schepping van hemel en aarde en van de mens, brengt de groep ons naar de zondeval

oh, de boom met de dodelijke vruchten,  
en de zondvloed

de regen stroomde over de aarde neer  
veertig dagen en nachten

en voor vandaag  
de dood stroomt over de aarde neer,  
duizenden dagen en nachten.

En de donder van Gods Majesteit komt op je af, Zijn oordeel in  
de doorbloede grond van de aarde.

Maar dan, daarna, de Sinaï, met Gods geboden en zijn zorg, zowel voor  
Israël als voor de wereldbewoners

de Heer gaat recht voorop  
naar het land aan de Jordaan,  
het land van melk en honing!

Zing daarvan

zing een lied voor God de Heer,  
zing een lied voor de hoge koning.

Geef ons uwe rechterhand,  
voer ons naar 't beloofde land,  
het land van melk en honing!

Bethlehem.

De wereld is geteld. Gelijk de haren op je hoofd,  
gelijk de korrels van het strand is de wereld geteld,  
op de vingers van Gods hand.

Ik ben ook geteld. Bij wie?  
Bij de goede of kwade rij?

Toen werd Jezus geboren,  
Hij kreeg alleen een stal.

Hij droeg daarin de zonde en haar gevolgen.  
Vele kinderen leven buiten de herberg, géén plaats, géén huis,  
dat deert de wereld niemendal.

De verlossing, laat de kleinen tot Mij komen,  
oh kom, mijn kind, kom in dit huis,  
vrees weer noch wind, hier vind j'een thuis.

En Hij, Heiland van de wereld, geeft brood en vis  
en ze zingen

eet uit de hand van de Heer,  
als een mus, als een duif, als een tortelduif...  
eet uit de hand van de Heer.

Wat een vreugde!  
vijf broden en twee vissen, is dát niet wonderbaar...

En éven wonderbaar is zijn handelen, ook als  
de heren, de ouden, de gezienen  
rechtvaardig rondom Hem stonden;  
ze brachten een vrouw op zonde betrapt,  
ze kenden de wet, zij waren zo wit  
als gekalkte graven vol dood en bederf.

Maar toen zei Hij  
wie zonder zonde is, hij werpe de éérste steen;  
toen ging de oudste rechtvaardige  
met hangende handen heen.

En als we onszelf — bij het licht van het Woord — onderzoeken,  
zijn er dan ook niet velen die  
staan zo rechtvaardig rondom Hem  
wij die van eigenwaan verteren.  
wij hebben gereed onze stenen!

Weten we er ons van te bekeren,  
met hangende handen schaamtevol heen te gaan?

Verloren zonen. Ja. Geschreven niet voor anderen. Voor ons.  
Gééf me mijn deel, Daddy, gééf me mijn deel.  
Je huis is oud, je vel is oud, je hart is koud.  
Gééf me mijn deel.

Daddy, wat weet je eigenlijk van het leven?  
Als dan daarná, dat leven gebleken is

bitter als gal te zijn,  
gaat hij terug  
Ik heb misdaan tegen de hemel en tegen u,

neem mij terug, Daddy,  
je huis is warm, je hand is warm, je hart is warm.  
Ik heb verworven de asse van een dood verleden.

En gelijkenis en werkelijkheid lopen dooreen  
Daddy, Vader met je harde kruis,  
Daddy, Vader met je open armen,  
Daddy, Vader met je diep erbarmen,  
Daddy, Vader in je vaderhuis,  
Daddy, Vader, beeld van God.

Wat wist dié Vader, wat de jongen nodig had!  
Hij weet, wat gij nodig hebt.

Dát is de Waarheid, evangelie-prediking!  
De muziek brengt het in je hart, in je helemaal,  
Ik ben de Weg, de Waarheid en het Leven,  
Ik ben geen wat, Ik ben een wie,  
Ik ben een mens die u leert leven,  
Ik ben geen letter ooit geschreven  
Ik heb alleen Me zelf gegeven!

en de belijdenis volgt direct daarop  
in de vreugdezang

Gij zijt de Weg, de Waarheid en het Leven,  
Gij hebt alleen U zelf gegeven.

Ja — gegeven. Want „ze vlochten een doornenkroon, plaatsten die op  
Zijn hoofd en gaven Hem een rietstok in de rechterhand”:

Doornen, doornen, doornen, doornen,  
doornen op zijn bloedend hoofd.

Enkel toen? De soldaten?

En „christelijk Europa” dan? Het westen?  
Doornen op zijn bloedend hoofd,  
Dachau, Bergen Belsen, Budapest, Praag,  
Prikkelraad en Muur,  
Ik — jij, wij —  
Vader tegen zoon, dochter tegen moeder,  
mijn buurman en ik, en het vertrapte hart.  
Doornen op zijn bloedend hoofd.

Is het niet zo?

Mensen (afgedwaalde verbondskinderen) zijn  
een doornenkroon rond de bloeiende aarde,  
een scharlaken mantel van hongers en armoe,  
een scharlaken mantel wappert om de schouders  
van de bloeiende aarde.  
Doornen, doornen, doornen, doornen,  
doornen op zijn bloedend hoofd.

Maar — glory halleluja

De Here is verzezen, is dat niet wonderbaar!  
De derde dag, velde de Here de dood,  
met Zijn vlam, Zijn licht, Zijn hemels licht,  
velde de Here de dood.

En Hij doet nu

de woorden van het Woord verkondigen  
Glory halleluja!

Hij spreekt als gelukkig aan  
de armen van geest,  
de zachtmoedigen,  
de bedrukten,  
de barmhartigen,  
zij die hongeren naar gerechtigheid,  
die een zuiver hart hebben,  
die vrede stichten,  
die vervolgd worden om de gerechtigheid  
en Hij belooft Hen Zijn schatten — glory halleluja —  
nú en in de komende eeuw.

Dan is het inmiddels elf uur geworden. We bemerkten niet eens dat  
het al zo laat was. Het einde is

Vader in den hoge,  
Vader in dit huis,  
laat nu ingetogen  
elkeen gaan naar huis.  
Mag dit spel dat U ter ere  
werd gespeeld door ons tesamen  
al de harten naar U keren  
van de mensen die hier kwamen,  
Heer, zo bidden wij U, Amen.

Je ondergaat het. Gaat-er-in-onder.  
Geconfronteerd met hemel en hel,  
met onze Vader, eirdeloos in erbarmen voor de wereld,  
met onze Heer, Jezus, die Zichzelf heeft gegeven,  
Glory halleluja!

Je looft met heel te zijn, je hart, je mond, je handen en voeten  
die gróte God,

Die 't water van dit aards verdriet  
wijn doet worden.  
Laat ons samen vreugdig zijn,  
Glory halleluja!

Adem-benemend.

Licht in een donkere wereld. Licht dat de wereld verlicht,  
en het hart van jou en mij.

U vraagt: en de kritiek dan?

Ditmaal liever niet, naar de regel van Fil. 1 : 18 en Marc. 9 : 38 e.v.

De groep komt in oktober a.s. opnieuw naar Nederland; ze heeft het  
stuk in België meer dan 150 maal gebracht, is nu op tourné door  
Oostenrijk en Duitsland.

U kunt de uitvoering ook thuis beluisteren. 3 platen in cassette, f. 59,—  
te bestellen bij de Standaard Uitgeverij en distributie te Etten-Leur.

M. DE JONGE



„HERE, maak mij een instrument van Uw vrede: waar haat is, laat mij liefde zaaien, waar onrecht is, help mij recht te doen, waar twijfel is, laat mij geloof brengen, waar wanhoop is hoop, waar verdriet is, vreugde en waar duisternis is, licht.” Dit gebed vonden wij in een oud boek en wij dachten dat dit ook nu nog van toepassing is, in het bijzonder voor het werk dat wordt gedaan voor de eenzame, zonder God en liefde rondwandelende kinderen in India en over de hele wereld. Wij zouden dit gebed nog willen aanvullen: geef HERE, dat daar waar honger is, verzadiging en veiligheid komt.

Moge God de wanhoop van de eenzame, vaak honger lijdende kinderen veranderen in hoop, niet alleen omdat de honger wordt weggenomen, maar hoop omdat ze Jezus Christus en Zijn liefde leren kennen. Moge hun verdriet mede hierdoor veranderen in vreugde en de duisternis van het heidendom veranderen in het Licht van Zijn Woord.

Wij weten, dat de verzorgers van „onze” kinderen in India dit gebed met ons mee willen bidden en dat zij niet alleen bidden maar ook daadwerkelijk iets doen.

Iemand uit India schreef kortgeleden: „Wat de arme kinderen het meeste nodig hebben, zelfs meer dan voedsel en onderdak, ofschoon ze dit natuurlijk niet kunnen missen, is dat ze weer ergens bij horen. Dat zij door hun armoede als paria moeten leven en uitgestoten worden door de mensen is wat ze het meest kwelt.” Het is dan ook vaak aandoenlijk om te zien hoe een kind, dat armoe, honger en ontbering heeft gekend, wel alles wil doen om maar in het kindertehuis te mogen blijven. Zij weten wat de tekst „Al hebben mijn vader en mijn moeder mij verlaten, toch neemt de HERE mij aan”, in de praktijk betekent.

De afgelopen zomer zijn er weer verschillende nieuwe kinderen in onze kindertehuizen bijgekomen. Alleen de allerarmsten worden geholpen. Als er te veel „ongeadopteerde” kinderen in een tehuis zijn kan men niet doorgaan met kinderen helpen. Daar is nu eenmaal geld voor nodig. Wij hadden nog verschillende kinderen, waarvoor geen adoptieouders waren gevonden en nu zijn deze nieuwe er weer bijgekomen. Daarom vragen wij ook nu weer om hulp. U kunt een kind „adopter” voor f 40,— of f 50,— per maand. Wij hebben dit al zo dikwijls geschreven en u liet ons nooit in de steek. 298 kinderen werden al via onze Stichting „geadopteerd”. Wilt u nog eens nagaan of u een kind kunt helpen? Dit kan ook met een groep, vereniging of kerk.

Maar niet alleen voor het „adopter” van kinderen hebben wij uw hulp nodig, ook nog voor andere zaken. Van de Bethel Fellowship kregen wij een brief waarin dringend om hulp werd gevraagd. De school, die zij hebben en die de enige christelijke school is in de verre omtrek, is ingestort. De heer Samuel schrijft hierover:

„Witte mieren en hevige stormen waren de oorzaak ervan dat enkele van onze gebouwen zwaar geleden hebben. Eén van deze gebouwen was onze school. Het dak is ingestort en de vloeren hebben het begeven. Op deze school gaan de meeste van onze kinderen en verder nog veel kinderen uit de buurt, meest van arme boeren. We zullen een nieuwe school moeten bouwen en we zullen hier heel gauw aan moeten beginnen. Daarom vragen wij u of wij het geld, dat u zond voor het bouwen van een paviljoen voor de meisjes gedeeltelijk hiervoor mogen gebruiken, omdat de school over een maand weer moet beginnen.” Het opbouwen van de school kost Nfl. 7.000,—. Wij hebben toegestemd dat dit voor de school wordt gebruikt, maar het nieuwe meisjeshuis is ook hard nodig, want het oude is niet veel sterker dan de school en moet eveneens nodig vernieuwd worden.

Wij weten dat velen van u, die een kind „adopteerden” met Kerstmis een kaart of pakje willen sturen. Indien u dit per zeepost wilt doen, wat verreweg het goedkoopste is,

dan moet u dit in september al versturen. De Ramabai Mukti Mission schreef, dat zij aan ieder kind proberen een kaart met ballon of zakdoek of haarlint te geven. Dit zijn zaken, die gemakkelijk bij een Kerstkaart kunnen aan u door. Misschien wilt u ook een kaart worden ingesloten. Wij geven dit idee graag extra sturen voor een kind dat niet werd „geadopteerd”?

Wij hopen ook nu weer op uw hulp. Onze postrekening is 1599333 t.n.v. Stichting Redt Een Kind te Zwolle, Kleren kunt u zenden aan de heer H. Disselhof, Hortensiastraat 73, Zwolle. Ons secretariaat is: Burg. van Tieneweg 37, Diemen. Tel. 020-359944. Ook voor dia-avonden kunt u hier terecht. Wij willen graag met onze dia's in uw gemeente komen om u te laten zien wat er voor de kinderen wordt gedaan.

Door het grote aantal vluchtelingen zijn er nog zoveel meer zwerfende kinderen in India gekomen. Moge ons gebed tot de HERE uitgaan voor al de kinderen in India, die hun ouders en alles kwijtgeraakt zijn en die niet weten waar ze het moeten zoeken, want

Hij zal de redder zijn der armen,  
Hij hoort hun hulpgeschrei.  
Hij is met koninklijk erbarmen  
Hun eenzaamheid nabij.  
Hij helpt, met hun bestaan bewogen,  
Die zijn in vrees verward.  
Hun bloed is kostbaar in Zijn ogen.  
Hij draagt hen in zijn hart.

Stichting Redt Een Kind

## KERKNIEUWS

**Beroepen:** te Marknesse: kand. B. Wielenga te Barendrecht; te Veenendaal-B: ds P. Deddens te Rozenburg; te Driesum-Murmerwoude-B: ds W. Wierenga te Berkel-Roodenrijs; te Deventer-B: ds S. S. Cnossen te Alkmaar-Broek op Langendijk; te Middelstum-B, Vrouwenpolder-B, Delfzijl-B, Ulrum-B, Hoek-B, Appingedam-Overschild-B, Goes-B, Wetsinge-Sauwerd-B, Zuidwolde (Dr.)-B en Blija-Holwerd-B: kand. H. J. J. Feenstra te Amsterdam.

**Bedankt:** voor Urk-Nagele-B: ds A. Geelhoed te Hasselt.

**Intrede ds G. Visee te Haren (Gr.)** — Op zondag 5 september hoopt, zo de Here wil, ds G. Visee zich aan de gemeente van Haren te verbinden door een intrede-predikatie in de dienst des Woords om 7.00 uur n.m.

Direkt na deze dienst, dus plm. 8.15 uur n.m., zal in het gebouw naast de kerk een bijeenkomst met de gemeente worden gehouden waarbij een kopje koffie zal worden geschonken.

Hierdoor is het mogelijk, dat ook degenen die, om welke reden ook, niet in staat zijn de kerkdienst te bezoeken, ds en mevr. Visee kunnen begroeten en elkander ontmoeten. Vanzelfsprekend zijn ook niet-leden van de kerk van Haren hartelijk welkom in deze bijeenkomst.

In de morgendienst van 9.30 uur, hoopt ds C. H. Lindeboom van Kampen zijn collega te bevestigen.

Het kerkgebouw is gelegen aan de Lokveenweg/hoek Wierengaweg te Haren.

Het nieuwe adres van ds G. Visee is: Westerse Drift 50, Haren (Gr.). Tel. 050-466637.

**Bevestiging en intrede van ds Postma te Eindhoven** — In verband met onvoorziene moeilijkheden rond de huisvesting van het gezin ds Postma te Eindhoven, zal zijn bevestiging en intrede niet kunnen plaatsvinden op zondag 5 september a.s.

Gestreefd wordt thans dit op zondag 12 september te laten geschieden, doch deze datum kan nog niet als definitief worden aangemerkt.

**Rectificatie.** In Opbouw van 20 augustus jl. is in het artikeltje „afscheidsdienst in Breukelen” een storende drukfout geslopen in de laatste zin van de preeksamenvatting. Deze zin moet luiden: **HIJ** brengt mensen ertoe te zeggen: ik geloof dat U alle dingen **NIEUW** maakt, wat **WIJ** niet kunnen.

### Redactieleden

Ds H. Amelink, Prof. dr H. J. Jager, D. W. L. Milo, Prof. C. Veenhof, Ds G. Visee, Drs H. E. S. Woldring.

### Adres van de Redactie

Ds H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.), tel 0 1843 - 232.

### Gereformeerde Persvereniging „Opbouw”

secretaris-penningmeester: W. Kaper, van Lynden van Sandenburglaan 16, Utrecht. Tel. 0 30 - 711450. Giro 448367.

### Administratie abonnementen:

Drukkerij Steenberg, Slotlaan 220, Zeist. Tel. 0 3404 - 12452.

### Abonnementprijs

f 15,— per jaar (bij vooruitbetaling) Zeist. Giro 233117.  
Advertentieprijs ... 25 ct per mm.  
Familieberichten ... 20 ct per mm.

„In het kruis zal 'k eeuwig roemen.”

De Here heeft tot Zich genomen mijn innig geliefde vrouw, onze lieve zorgzame moeder en oma

**GEERTRUIDA JACOBA STOOP-VERWEIJ**

op de leeftijd van 69 jaar.

„Wij geloven de wederopstanding der doden en een eeuwig leven.”

Zwijndrecht:

W. Stoop

Amsterdam:

J. P. Stoop

B. Stoop-Lequyt

Zwijndrecht:

P. J. Stoop

M. Stoop-Zanen

Slidrecht:

L. van Spronsen-Stoop

A. C. van Spronsen

Amsterdam:

M. L. J. Stoop

G. J. Stoop

en kleinkinderen

Zwijndrecht, 14 augustus 1971  
Noteboomstraat 26

De begrafenis heeft op woensdag 18 augustus jl. te Zwijndrecht plaatsgevonden.

## Gelderse Kerkedag Apeldoorn

Zaterdag 18 september.

Kerkgebouw Brinklaan 46.

Aanvang 10 uur.

Zie programma, volgende week in dit blad.

## Drukkerij Steenberg

ZEIST - TELEFOON 03404 - 12452

★

Periodieken

Boekwerken

Handeldrukwerk